

СТ А Н О В И Щ Е

от проф. д-р **ЕВГЕНИЯ ИВАНОВА КАЛИНОВА**,
Софийски университет „Св. Климент Охридски“,
Исторически факултет, Катедра „История на България“,

за научните трудове на гл. ас. д-р **НАУМ ИЛИЕВ КАЙЧЕВ**,
участник в конкурс за академичната длъжност „доцент“
по 2. 2. История и археология (нова и съвременна балканска история),
обявен в „Държавен вестник“, № 13, 17 февруари 2015 г.

Информация за конкурса:

Конкурсът за академичната длъжност „доцент“ е обявен от Катедра „История на Византия и балканските народи“ към Историческия факултет на СУ „Св. Климент Охридски“. Спазени са предвидените законови срокове и процедурни изисквания. Единствен участник в конкурса е гл. ас. д-р Наум Илиев Кайчев.

Кратка информация за кандидата:

Наум Кайчев получава магистърска степен по история в Софийския университет „Св. Климент Охридски“ през 1992 г. със специализация „История на Византия и балканските народи“. През 1998 г. защитава докторска дисертация на тема „Македония в българското и сръбското обществено съзнание: образи и представи, градени от училище и армия (1878-1912)“. От 2002 г. Н. Кайчев е преподавател към катедра „История на Византия и балканските народи“ (с прекъсване от 2007 до 2010 г.), като в момента е главен асистент.

Изпълнение на изискванията за заемане на академичната длъжност:

От документацията, представена от кандидата за участие в конкурса, е видно, че гл. ас. д-р Наум Кайчев отговаря на всички задължителни условия по чл. 24 на ЗРАСРБ. Той има образователна и научна степен „доктор“ по научната специалност, по която е обявен конкурсът. Неговият стаж като университетски преподавател надхвърля 10 години. Н. Кайчев участва в конкурса със самостоятелен монографичен труд – „Илирия

от Варна до Вилах: Хърватското национално възраждане, сърбите и българите (до 1848 г.)“ („Парадигма“, С., 2015, 253 с.). Той съответства на предмета и обхвата на обявения конкурс и не повтаря темата на докторската дисертация. В допълнение към монографията кандидатът представя още 18 научни статии и студии (от тях четири под печат, за което има приложени документи) и шест рецензии. Важно е да се отбележи, че научната и преподавателската дейност на Н. Кайчев е концентрирана върху проблемите на новата и съвременната балканска история, което отговаря на профила на обявения конкурс. Документацията, представена от кандидата, е пълна и изрядно оформена.

Оценка на учебно-преподавателската дейност на кандидата:

Академичната учебна дейност на гл. ас. д-р Н. Кайчев започва през 2002 г., когато той става асистент към катедра „История на Византия и балканските народи“ в Историческия факултет на СУ „Св. Климент Охридски“. До 2006 г. той води семинарни занятия във факултета по нова и съвременна балканска история, както и по съвременна история на Гърция в специалност „Новогръцка филология“ във ФКНФ. Н. Кайчев допринася за обогатяване на четенията в бакалавърската степен с разработване на лекционен курс „Сръбските национални идентичности и сръбският национализъм между Хабсбургската и Османската империя през XVIII–XIX век“, осъществено с подкрепата на Централноевропейския университет в Будапеща. От 2010 г. кандидатът води основните лекционни курсове по нова и съвременна балканска история в бакалавърската степен на различни специалности в Историческия факултет, както и в специалностите „Балканистика“ във Факултета по славянски филологии и „Европейски съюз и европейска интеграция“ (на английски език) във ФКНФ. Тези лекционни курсове отразяват основните научни занимания на Н. Кайчев и са важно изискване за заемането на академичната длъжност „доцент“. Много добро впечатление прави стремежът на кандидата да подготвя специализирани лекционни курсове, съобразени със спецификата на бакалавърските програми (напр. „Геополитически проблеми на Балканите“; „Югославска Македония след Втората световна война“; „Европа и Балканите – идеология и геополитика“). Широкият спектър на неговите интереси се отразява и в четените лекционни курсове в различни магистърски програми в Историческия факултет („История на Канада“; „Национализъм и национални идентичности в Хърватия през XVIII – XIX век“; „Исторически, идентичностни и

междуетнически проблеми в евроинтеграцията на Югоизточна Европа: Република Македония, останалите Западни Балкани и Кипър“). Няма съмнение, че за избора на тези теми и за качеството на лекциите, които ги представят пред студентите, особено допринасят специализациите на Н. Кайчев в Оксфордския, Атинския, Централноевропейския и Загребския университет и в Сръбската академия на науките и изкуствата, както и двата му мандата като генерален консул на Република България в Торонто (Канада) и в Битоля (Република Македония). От приведената информация в документите на кандидата може да се направи извод, че неговите досегашни научно-преподавателски дейности и компетенции напълно съответстват на спецификата на обявения конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент“ и са сигурна гаранция за бъдеща успешна реализация на тези качества и умения на Н. Кайчев при подготовката на студентите в Софийския университет.

Мнение за представените научни трудове на кандидата:

В обявения конкурс гл. ас. д-р Н. Кайчев се представя с научна продукция, която е изцяло по тематиката на обявения конкурс. Спазено е законовото изискване за публикуван хабилитационен труд („Илирия от Варна до Вилах: Хърватското национално възраждане, сърбите и българите (до 1848 г.)“, различен от дисертационния. Статиите и студиите на кандидата се разполагат в няколко тематични кръга. Първият е свързан с интереса и изследванията на Н. Кайчев по проблеми от хърватската история през XVIII и XIX в. (№ 1-4 от списъка на публикациите за конкурса). Вторият включва статии, посветени на негубещите актуалност въпроси за различните типове самоидентификации в Република Македония (№ 9, 14, 15). В отделна група могат да се обособят историографските анализи по темата за Първата световна война, отразена в съвременните исторически изследвания на автори от Сърбия, Гърция и България (№ 7, 8). Н. Кайчев проявява траен афинитет към проучването на учебниците по история в различните балкански страни като специфичен вид исторически извори (№ 5, 15, 16, 17).

Тъй като моите научни занимания са в сферата на съвременната българска история, бих искала да се спра по-подробно на последния тематичен кръг, обхващащ публикации за периода след Втората световна война, които разглеждат някои страни от държавната политика по македонския въпрос и отношенията между България и

Югославия (№ 10, 11, 12, 13). Сред тези публикации се откроява студията „Гоцевият ден и Илинден у нас са популярни“: македонските бежански дружества в България и държавната политика по македонския въпрос (1944-1989)“. Тя е първо в родната историопис обстойно представяне на организациите на македонските бежанци в България след Втората световна война. Анализирани са процесите, протичащи в ръководството на македонските дружества, като тяхната специфика е свързана с отношенията между България и Югославия и позициите на БКП по македонския въпрос. Авторът аргументирано, на основата на архивни документи и мемоари и със стегнат и ясен изказ демонстрира как съдбата на тези организации отразява непоследователната и силно повлияна от идеологията политика на комунистическия режим (между 1944 и 1963 г.); преминава през етап на летаргия и фактическо ликвидиране през 1977 г., за да се активизира от промените в обществения климат в края на 80-те години. Основните изводи по тази тема са представени и в две други публикации на английски и руски език, а броят на техните цитирания в чужбина показва както интереса към тази проблематика, така и научната стойност на изследването.

Важна стъпка в научните търсения на Н. Кайчев е статията, посветена на непроучен до момента аспект на отношенията на България с Югославия и Република Македония – положението на българите във Вардарска Македония и политиката към тях в голям хронологически отрязък (от Втората световна война до 2012 г.). В нея е направен сполучлив опит за открояване на етапите, през които минава еволюцията на българските управляващи по отношение на защитата на българите в този край. Аргументирана е тезата, че между 1965 и 1970 г. българската страна се опитва да следва линия на защита на правата на тези граждани, но през следващите две десетилетия тя е изоставена. Струва ми се, че авторът би могъл да вникне по-дълбоко в причините за този обрат, за да го обясни, а не просто констатира, както и да го съпостави с възможна друга линия на поведение от българска страна в конкретните условия. Отчитам, разбира се, че Н. Кайчев е в началото на изследването на тези процеси и се надявам проучванията му по темата да продължат и в тази насока. Бих препоръчала също в анализа на неуспеха на първия опит от 1958 г. за ревизия на политиката по македонския въпрос да се включи и ролята на външния фактор, т. е. позицията на СССР.

Цялостното ми впечатление от научните изследвания на Н. Кайчев, представени за участие в конкурса, е, че те са професионални, обективни и обхващащи значим кръг научни проблеми.

Значимост на приносите за науката и практиката:

Добре оформената справка за цитиранията на научните трудове на кандидата позволява да се прецени отзвукът им сред историческата колегия, както и научно-практическата им стойност. Видно е, че с близо 60 отбелязани цитирания изследванията на Н. Кайчев имат много добра научна разпознаваемост. При това, близо две трети от тези цитирания са в чуждестранни издания, което, струва ми се, е сред високите постижения за родната историография и е доказателство за необходимостта тя да се „отваря“ към външния свят. Задължително (макар и не първо и единствено) условие за това е отличната езикова подготовка, а Н. Кайчев безспорно я притежава (владее английски, френски, руски, гръцки, хърватски и сръбски). За качествата му като изследовател говори и фактът, че между 2005 и 2012 г. е бил поканен като лектор в университетите в Загреб, Белград, Каен и Бордо. Научният и практическят опит, натрупан от Н. Кайчев в чужбина, е от полза и за Историческия факултет – от 2004 до 2006 г. той е факултетен координатор на програмата „Сократ/Еразъм“.

Тъй като споделям разбирането, че академичното израстване предполага активна позиция в живота на академичната общност и за популяризиране на резултатите от научните изследвания, бих искала да отбележа шестте научни рецензии и дискуссионната статия за „случая Батак“, публикувани от Н. Кайчев между 2004 и 2014 г. Те го представят като учен, който умее да привлича вниманието към наистина приносните моменти в българската и чуждестранната историография по балканските проблеми, но и да отправя обоснована научна критика. Доказателство за обществените и научно-приложни измерения на заниманията на Н. Кайчев е избирането му за член на Научния съвет на Македонския научен институт в София, както и на Управителния съвет на Българското сдружение на родовете от Македония.

Към този раздел на становището бих прибавила посочването на участие на кандидатата в научни проекти, както и в научни конференции и семинари в страната и чужбина, които са важен индикатор за научна активност. В документите за конкурса на

Н. Кайчев обаче липсва справка за такова участие, но ми се струва, че това е по-скоро технически пропуск.

Заключение

В заключение бих искала да подчертая, че сериозните и задълбочени публикации на Н. Кайчев и неговата преподавателска ангажираност ми дават основание убедено да препоръчам да му бъде присъдена академичната длъжност „доцент“.

11 юни 2015 г.

РЕЦЕНЗЕНТ:

(проф. д-р Евгения Калинова)